

Do czego będą potrzebne biblioteki w epoce “po piśmie?”

Wprowadzenie do dyskusji w oparciu o badania socjologiczne czytelników książek

dr Paweł Kuczyński
Collegium Civitas

mol

EBSCO

IBUK LIBRA PWN

Kilka pytań

- Czy wkraczamy w epokę „po piśmie”, jak twierdzi Jacek Dukaj?
- Jak widzi przyszłość środowisko bibliotekarskie?
- Jak się zmieniają praktyki lekturowe?
- Czy można wygrać „walkę o uwagę”?
- Czy podręczniki mają przyszłość?

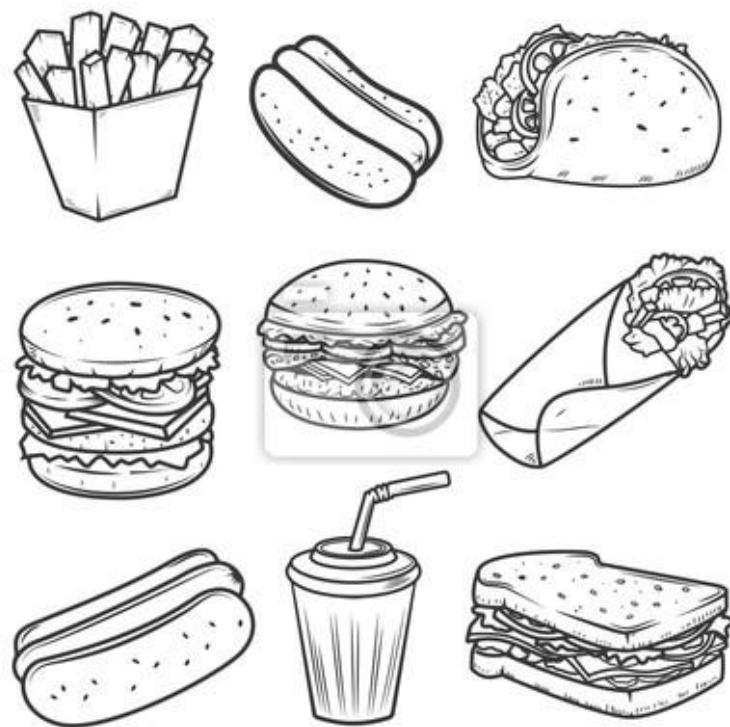
Kultura postpiśmienna?

„Znajdujemy się w okresie przejściowym między kulturą pisma i kulturą postpiśmienną (..) Mechanizm «wyzwalania z pisma» napędzają miliardy codziennych wyborów producentów i konsumentów kultury. Nie napiszę listu – zadzwonię. Nie przeczytam powieści – obejrzę serial. Nie wyrażę politycznego sprzeciwu w postaci artykułu – nagram filmik i wrzucę go na jutjuba. Nie spędzam nocy na lekturze poezji – gram w gry. Nie czytam autobiografii – żyję celebów na Instagramie. Nie czytam wywiadów – słucham, oglądam wywiady. Nie notuję – nagrywam. Nie opisuję – fotografuję” (Jacek Dukaj, *Po piśmie*)

Tekst jako fast food?

„Dzisiaj widzimy wyraźnie, że książki są tylko jednym fragmentem świata tekstów. Zostały zmuszone do towarzyszenia SMS-om, postom lub paskom z informacjami w dole ekranu telewizora. Na tym różnorodnym tle widać lepiej, że pewne teksty konsumujemy pośpiesznie, inne powoli. Lektura książki wymaga ciągłości uwagi, wyostrojonej w takim stopniu, aby przeczytać krótki artykuł w sieci, albo wiersz. Tekst, inny niż książkowy, przypomina fast food, kiedy pochłaniamy bez opamiętania kolejne wiadomości przesłane za pomocą Messengera, Telegramu czy WhatsUp. Lektura dłuższych tekstów, a zwłaszcza książek, wymaga, aby się nimi delectować.” (Paweł Kuczyński, *Bliskość książek*)

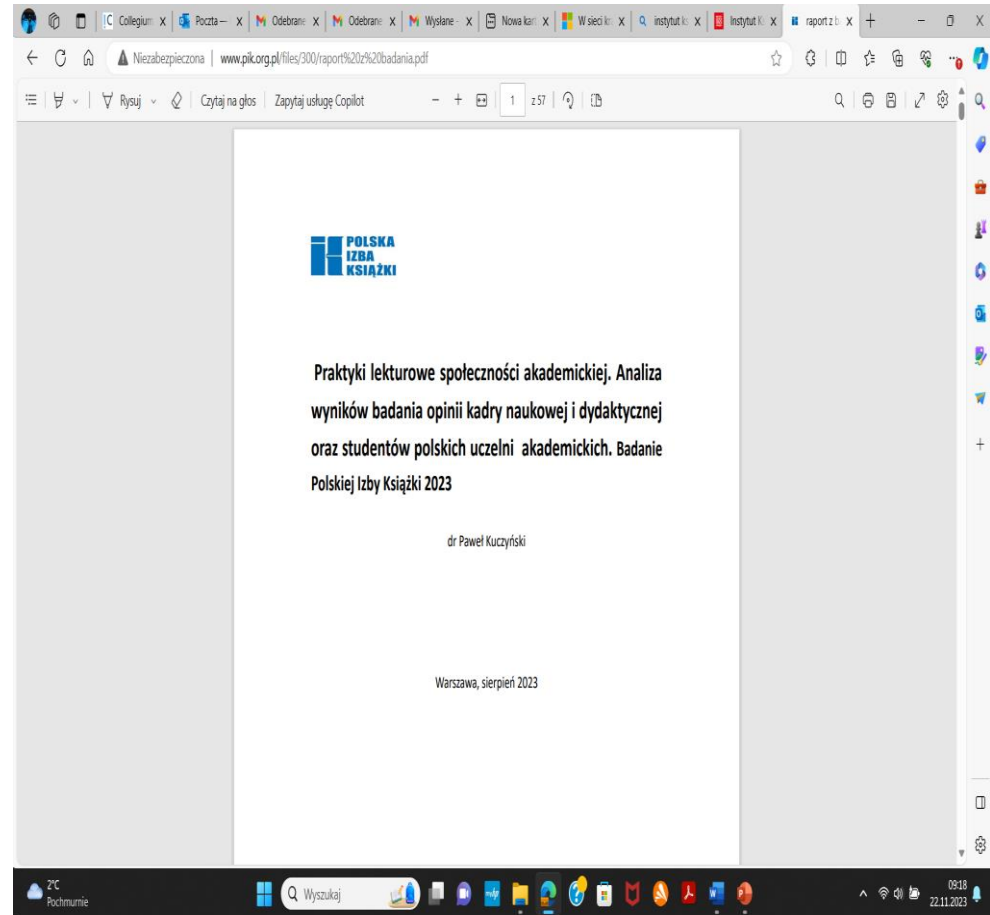
Badania opinii czytelników książek i środowiska bibliotekarskiego 2018-2021

- ❑ Cykl badań opinii „czytelników sieciowych” (Lubimyczytac.pl i Polska Izba Książki); cztery pomiary, CAWI, ostatnia edycja (N=16765) w 2021 roku,
- ❑ Badanie ewaluacyjne, związane z programem „Infrastruktura Bibliotek” (Instytut Książki) 2018-2020, trzy badania objęły czytelników, liderów lokalnej opinii publicznej (w tym bibliotekarki i bibliotekarzy), CAWI, IDI, P&P

Badania opinii czytelników książek i środowiska bibliotekarskiego 2023

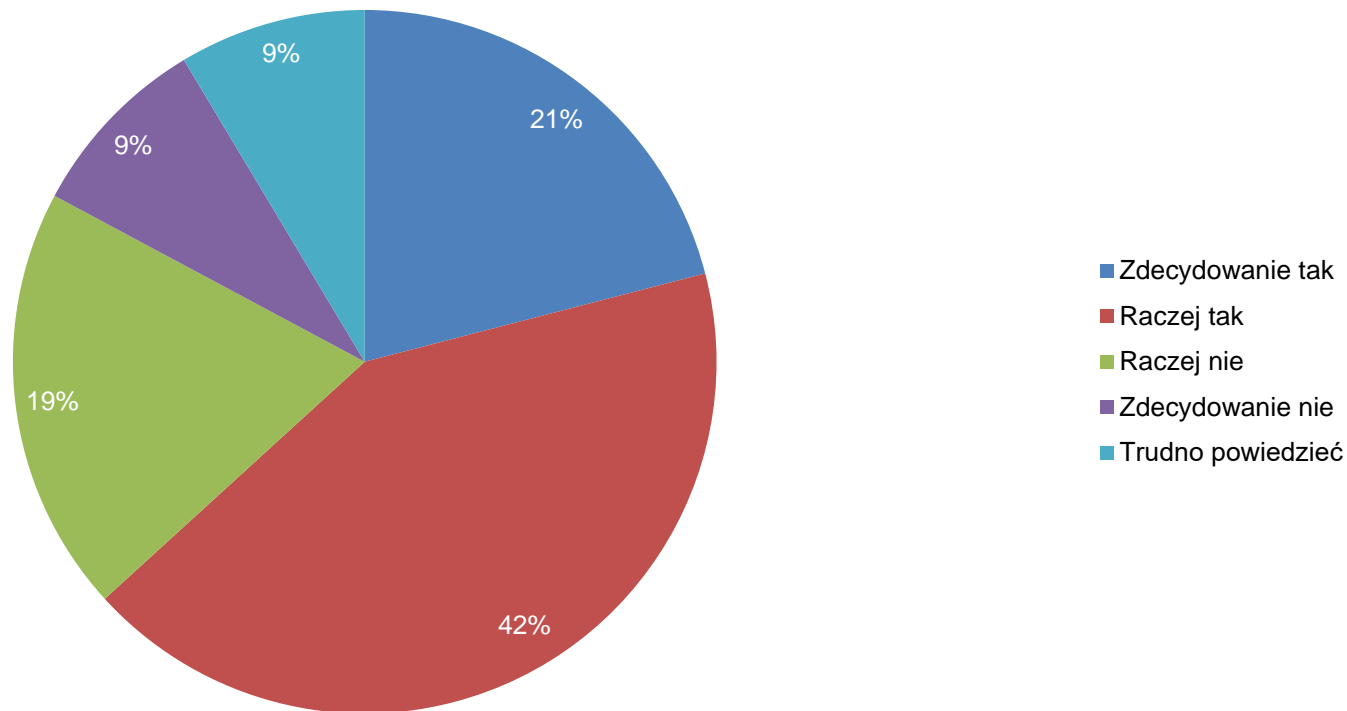
- ❑ Badanie praktyk lekturowych polskiej społeczności akademickiej (PIK, Copyright Polska, PWN), CAWI, FGI, N=2855; N=5311, 15.05 – 10.06.2023
- ❑ Badanie opinii bibliotekarek i bibliotekarzy na temat przyszłości bibliotek (SBP), CAWI, N=291, 21.09-26.10.2023

Bibliotekarki i bibliotekarze

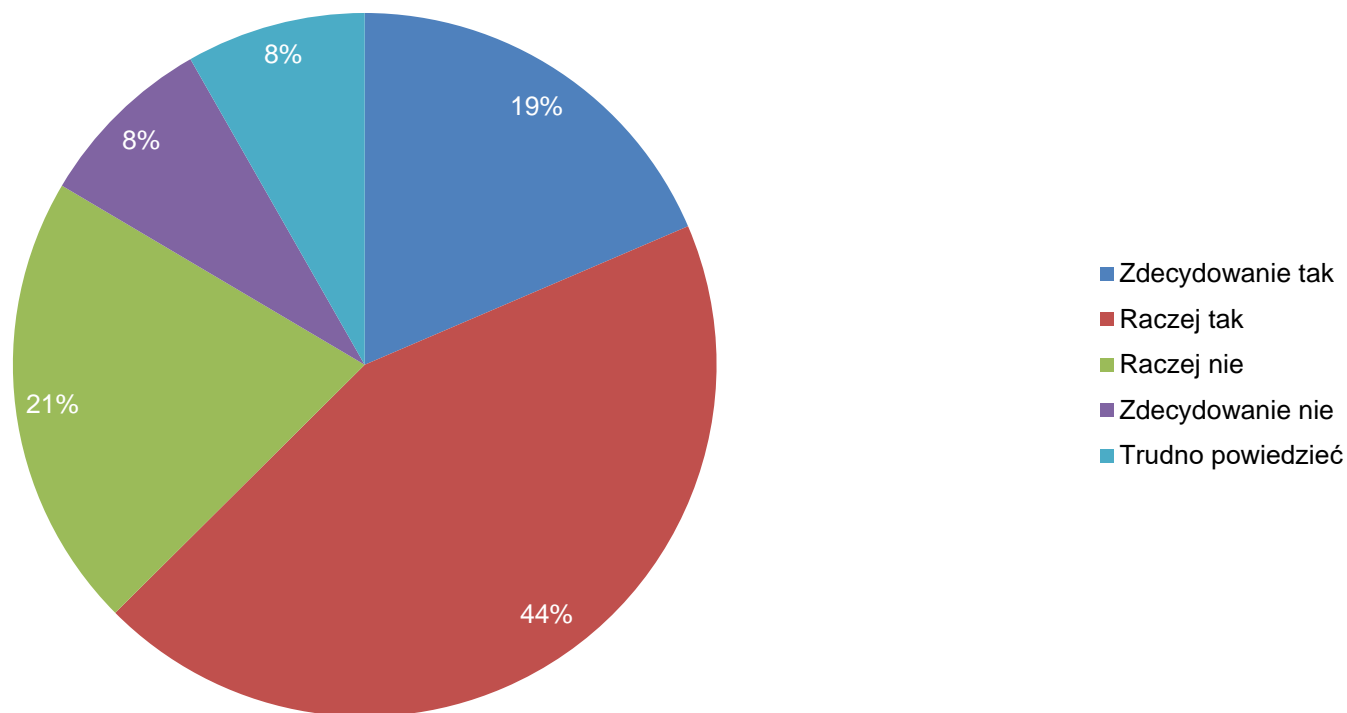

Czy, jeśli idzie o najbliższe 5 lat, jest Pani/Pan optymistką/optymistą w kwestii przyszłości biblioteki, w której P. pracuje?

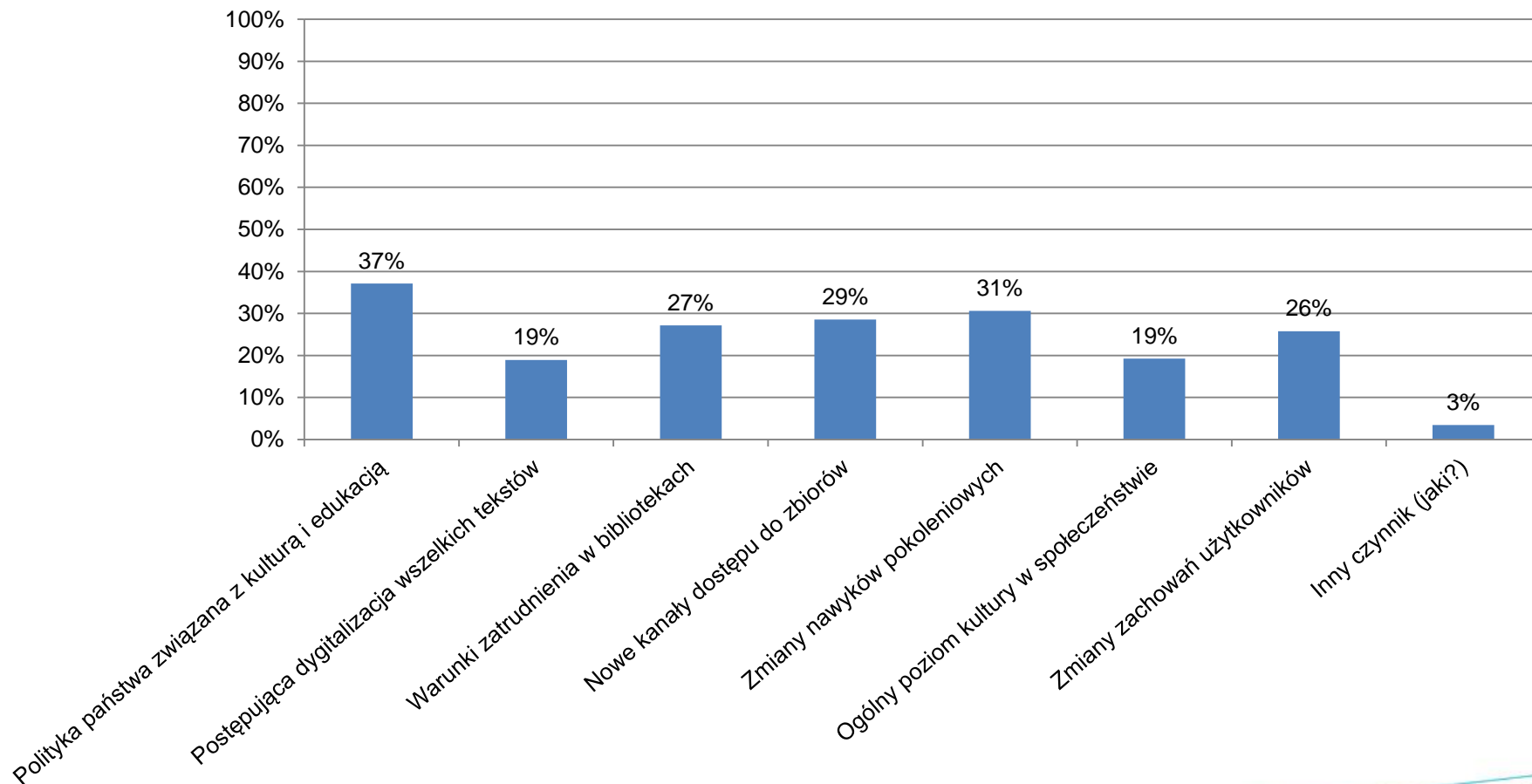

Czy jeśli idzie o najbliższe 5 lat, jest Pani/Pan optymistką/optymistą w kwestii przyszłości bibliotek w Polsce?

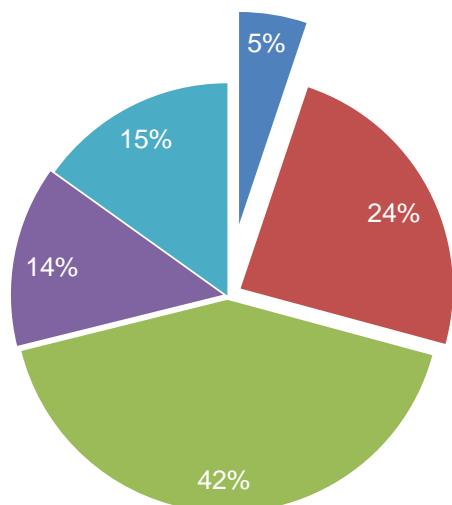

Które czynniki mają, Pani/Pana zdaniem, największe znaczenie jeśli idzie o ten trend? Proszę wybrać nie więcej niż dwa czynniki.

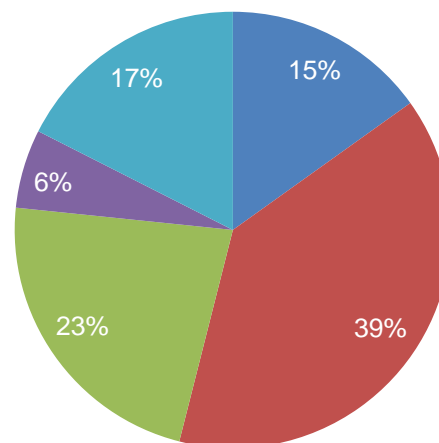
Jeśli wybiegniemy daleko do przodu i weźmiemy pod uwagę wszystkie możliwe czynniki sprzyjające i niesprzyjające bibliotekom, to czy jest Pani/Pan przekonana/przekonany, że w nadchodzących 10-20 latach, znaczenie bibliotek będzie w Polsce rostać czy też małać?

Polska

- Zdecydowanie znaczenie bibliotek będzie rosło
- Raczej znaczenie bibliotek będzie rosło
- Raczej znaczenie bibliotek będzie małać
- Zdecydowanie znaczenie bibliotek będzie małać
- Trudno powiedzieć

Czy świat zachodni również?

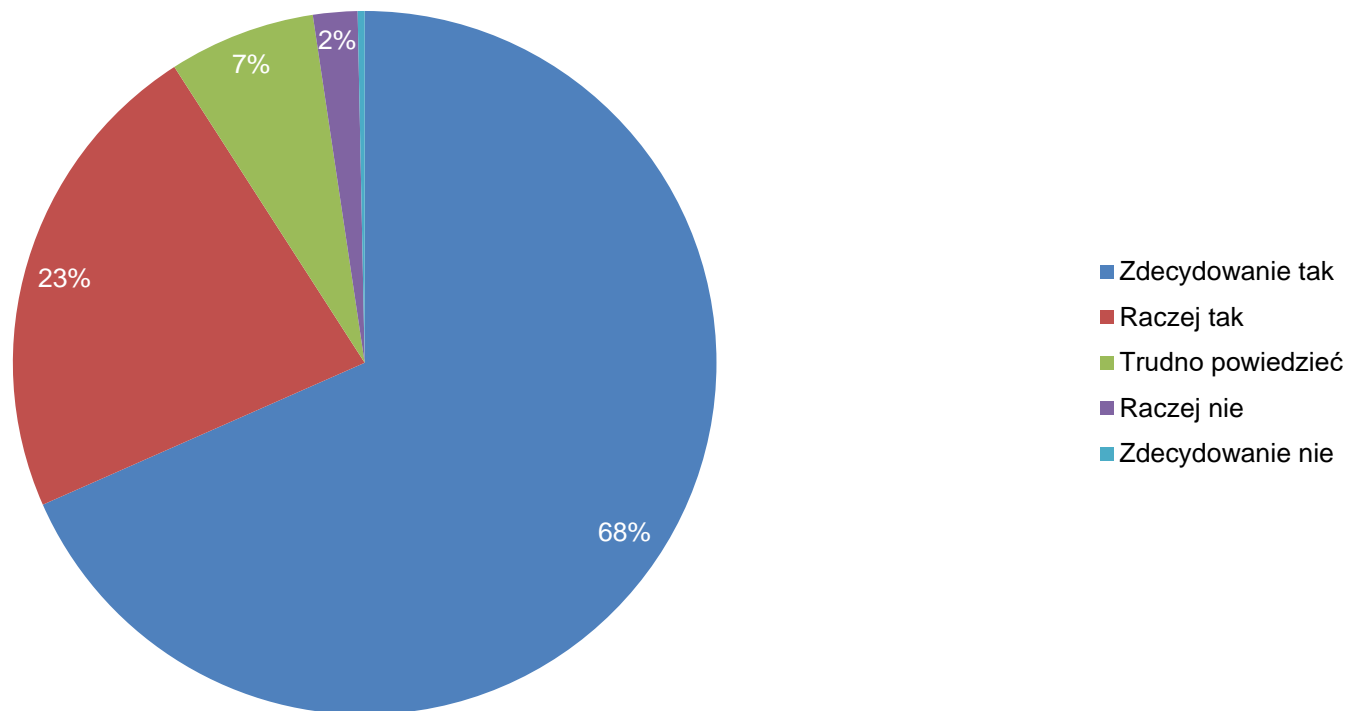

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie
- Trudno powiedzieć

Czytelniczki i czytelnicy „sieciowi”

Czy czytanie książek ma lub miało znaczący wpływ na Twoje życie?

W jaki sposób i w jakich obszarach książki wpłynęły lub wpływają na Twoje życie?

Odpowiedź	%	N
Oderwanie się od codzienności, ucieczka od zgiełku, relaks	94%	14350
Wybory życiowe (życie osobiste, intymne związki z innymi ludźmi)	24%	3603
Decyzje zawodowe i/lub związane z wyborem kierunku nauki	19%	2868
Doskonalenie języka, mowy, słownictwa	62%	9454
Światopogląd, poszukiwanie sensu życia, przekonania religijne	44%	6681
Życie towarzyskie, własne środowisko	18%	2749
Systematyczna praca nad sobą, nad własnym rozwojem	38%	5720
Zaspokajanie ciekawości, szukanie odpowiedzi na różne konkretne pytania	60%	9198
Adrenalina, pobudzenie energii życiowej	19%	2916
Wzory osobowe (warte naśladowania)	22%	3355
Inny obszar	23%	309

Biblioteki publiczne

„Target groups” dla bibliotek publicznych

- Grupy o potrzebach specjalnych, które bywają wykluczane z różnych względów (emeryci, osoby z niepełnosprawnościami, osoby ubogie)
- Grupy dziecięce przedszkolne i pierwsze lata szkoły podstawowej
- Grupy zorientowane na ekologię i nowoczesną „filozofię 3R” czyli reduce – reuse – recycle
- Grupy potrzebujące azylu i wyciszenia, którego nie znajdą gdzie indziej, potrzebujące miejsca, gdzie można „zaszyć się z książką”
- Grupy szukające kontaktu z innymi czytelnikami, którymi są także bibliotekarki i bibliotekarze
- Grupy racjonalnie myślące o wydatkach, redukujące koszty, w tym – wydatki na książki
- Grupy ograniczające przestrzeń dla książek w domowych bibliotekach
- Grupy uczestników i widzów wydarzeń, występów, spotkań także „pozaksiążkowych”

„Target groups” dla bibliotek publicznych

- Grupy wymieniające książki z anonimowymi czytelnikami (book crossing), w chęć liczbę tytułów w domu utrzymać na stałym poziomie
- Grupy preferujące styl życia, polegający na szukaniu alternatywy do spędzania czasu przed telewizorem lub w internecie
- Grupy czytające dużo i bardzo dużo książek
- Grupy poszukujące opracowań źródłowych lub tytułów nie poddanych digitalizacji
- Grupy przywiązane do nośników papierowych poza książkowymi (jak prasa lokalna)
- Grupy poszukujące bezpłatnych książek na nośnikach cyfrowych
- Grupy migrantów, osiadłych lub sezonowych
- Grupy potrzebujące doraźnej pomocy w pisaniu dokumentów, obsłudze urzędów i serwisach internetowych

Czytelnicy akademicki

Czytelnicy akademicy

- Najwięcej czasu kadra naukowa i dydaktyczna polskich uczelni akademickich przeznaczają na czytanie artykułów naukowych (75%). Znacznie mniejsza grupa respondentów wymieniła monografie naukowe (30%), opracowania niepublikowane, np. prace studenckie (24%), dokumenty i teksty źródłowe (17%) i podręczniki (15%). W tym pytaniu można było wskazać maksymalnie dwie kategorie źródeł (pozyskiwania publikacji).
- Pracownicy i studenci w większości (58%) wskazują, że byłoby korzystne powiększenie zbiorów bibliotek naukowych o nowe drukowane podręczniki i monografie. Niewiele mniejsza grupa (42%) ma wątpliwości, czy warto na to przeznaczać pieniądze. Pojawia się mniej wątpliwości, gdy w grę wchodzi źródła cyfrowe, za którymi opowiadają się prawie wszyscy zabierający głos pracownicy (87%) i studenci (81%).

Czytelnicy akademicki

- Biblioteka naukowa na uczelni dobrze służy jako źródło obydwu typów publikacji, zarówno podręczników (46%), jak i monografii (41%). Pracownicy naukowci i dydaktyczni zazwyczaj mają podręczniki w swoich bibliotekach domowych (55%), gdzie jest również miejsce dla monografii (41%). Jeśli chodzi o zakupy książek, to księgarnie internetowe pracownicy wskazują dwukrotnie częściej niż stacjonarne. Tak w wypadku podręczników, jak monografii. Połowa respondentów w tej grupie docenia sieć internetową jako źródło bezpłatnego dostępu do potrzebnych im książek.
- 24% studentów i 19% pracowników nie wydało w ciągu roku akademickiego 2022/23 ani złotówki na książki drukowane.

Czytelnicy akademicki

- Dwukrotnie częściej, niż zwolennicy przeciwnej opinii, pracownicy przyznają, że w ich środowisku nie zwraca się uwagi na kwestię praw autorskich (48% do 25%).
- Jest zgodność pomiędzy pracownikami i studentami, co do oceny zachowań studentów, które mogą oznaczać naruszenie praw autorskich w sieci. Zgodę te wyrażają zbliżone odsetki: 65% do 75%.
- Jeśli idzie o ewentualne naruszanie prawa autorskich przez pracowników naukowych, to studenci są bardziej ostrożni: 33% studentów uważa, że pracownicy nie przywiązują należytej wagi do kwestii praw autorskich, ale zbliżony odsetek studentów (32%) ma przeciwne zdanie.

Dziękuję za uwagę

Paweł Kuczyński

Collegium Civitas i Polska Izba Książki

W prezentacji zamieściłem 1 zdjęcie z [Lubimyczytac.pl](https://lubimyczytac.pl)
oraz 3 wideo wygenerowane przez [Text/Image to Video - Runway \(runwayml.com\)](https://runwayml.com)

